

Kaip manote, kodėl klasikinėje literatūroje labai aiškios ribos tarp gėrio ir blogio? Kaip manote, ar literatūros kūrinys visada turi aiškią moralinę poziciją? Ar sutiktumėte su postmodernios filosofijos idėja, kad joks rašytojas ar skaitytojas iki galo nėra objektyvus, nes į pasaulį žvelgia iš savo vertybinė perspektyvos?

„METŲ“ VEIKĖJAI – NE VISKAS TIK JUODA IR BALTA

Kadangi menininkai imituoja veikiančius žmones, dėl to tie žmonės būtinai turi būti geri arba blogi: mat charakterių skirtumus lemia yda ir dorybė. Dėl to ir poetai savo veikėjus sukuria arba geresnius už mus, arba blogesnius, arba tokius kaip mes.
Aristotelis

Perskaitykite teorinę medžiagą ir atsakykite į klausimus.

1. Kokie didaktinio epo veikėjų kūrimo bruožai nebūdingi „Metams“?
2. Kodėl „Metuose“ didžioji dalis ponų ir svetimtaučių vaizduojami neigiamai?
3. Kokios dvi neviežlybų būrų pasisakymų funkcijos?
4. Kaip „Metų“ veikėjų dialogiškumas susijęs su tautinės tapatybės gynimo programa?
5. Kuo „Metų“ veikėjų sistema primena antikinės poetikos principus (remkitės ir epigrafu)?

APIE PAŽEMINTUS IŠRINKTUOSIUS

Kaip jau supratome iš praėjusios pamokos, Donelaičio tautiškumo gynimo programai buvo būdingas svetimtaučių demonizavimas: pabrėžiant jų ydas daug ryškiau matosi lietuvininkų teigiamumas. Pabrėžtina, kad „Metuose“ ponai neturi konkrečių vardų tarsi visi būtų beasmenis, beveidis blogis, kurio reikia saugotis. Išskyrus gerąjį poną „Vasaros darbuose“, visi ponai ir kiti svetimtaučiai vaizduojami kaip neigiami personažai. Aiški priešprieša kuriama ir tarp viežlybų bei neviežlybų būrų. Vadovaudamasis tautinės-pietistinės tapatybės modeliu, Donelaitis iškelia viežlybuosius būrus, saugančius tautinę tapatybę ir gyvenančius pagal pietistines dorybes, ir kritikuoja neviežlybus, kurie nesirūpina tautiškumo išsaugojimu ir skęsta tinginystėje, girtuoklystėje ar bedievystėje. Tačiau kitaip nei ponai blogieji lietuvininkai turi vardus, kas rodo, kad į juos žiūrima su didesne pagarba, jie matomi kaip atskiri asmenys.

Iš viso „Metuose“ vardais paminėti 49 būrai ir būrės (34 vyrai ir 15 moterų). Plačiausiai pavaizduoti devyni būrai: gerieji Pričkus, Selmas, Lauras, Krizas ir nenaudėliai – Dočys, Plaučiūnas, Slunkiūs. Epizodiškai pasirodo ir būrės Pimė Dočienė, Jekė, Laurienė, Pakulienė. Ponų tarnai Diksas bei Milkus taip pat turi svarbų vaidmenį, nes įkūnija savo papročius išduodančius lietuvininkus. Pabrėžtina, kad tarp ponų ir būrų dialogai beveik nevyksta, o štai lietuvininkai kalbasi ir netgi įsivelia

į rimtas diskusijas. Kaip žinome, Donelaičiui nebuvo būdinga didaktinių epų tendencija kurti pasakotojo monologą, jo kūrinys kalbasi ir personažai – taip kuriamas realistiškas būrų tarpusavio santykių vaizdas. Literatūros kritikė Dalia Dilytė teigia, kad iš tokio dialogiško pasakojimo galima spręsti, jog Donelaičiui lietuvių bendruomeniškumą pabrėžti buvo itin svarbu. Mokslininkės nuomone, toks dialogiškumas susijęs su tautinės tapatybės gynimo programa, nes „ginčydamiesi ir pritardami vienas kitam pokalbių dalyviai pasirodo kaip labai susiję tam tikros visuomenės grupės atstovai, kaip vieno krašto žmonės, vienos bendruomenės nariai.“

Tokią mintį patvirtina ir faktas, kad neviežlybieji būrai kritikuojami, bet nėra socialiai izoliuojami, jie vis tiek laikomi lietuvininkais: galima išvelgti pietistinę intenciją neviežlybų būrų pasisakymais (Slunkiaus monologas „Pavasario linksmybėse“) atskleisti, koks gyvenimo būdas yra gėdingas, o viežlybų atsakymais parodyti, kad kiekvieno dorą žmogaus pareiga griežtai auklėti nusidėjėlius (prisiminkime, kad pietistai pabrėžė, jog nedorėlius mokyti yra svarbi pareiga). Pričkaus, Lauro, Selmo ar Krizo pamokymai būrams – tai instrukcija, ką ir kaip sakyti tiems, kurie pažeidžia dorą gyvenimo būdo taisykles. Tačiau ir neviežlybų būrų pasisakymai kartais įgyja gilesnę prasmę: jie parodo, kad moralinė degradacija yra labai sunkios buities pasekmė (Dočio kalba teisme „Žiemos rūpesčiuose“). Pastaruoju atveju Donelaitis pademonstruoja, kad yra ne aklas kopijuotojas, bet savarankiškas kūrėjas: jis ignoruoja didaktinės literatūros normas ir panaikina griežtą teigiamų–neigiamų veikėjų schemą. „Metuose“ viežlybieji būrai idealizuojami kaip herojai, kovojantys už savo vertybes ir tautines tradicijas, o neviežlybieji ir kritikuojami, ir užjaučiami kaip socialinio blogio aukos.

Taigi „Metų“ veikėjų sistemą reikia matyti tautinės tapatybės gynimo kontekste: žinodami, kad Donelaitis kuria mitą apie morališkai pranašesnius ir socialiai atstumtus, bet Dievo išaukštintus būrus, suprantame, kad ponų nedorumas hiperbolizuojamas norint išryškinti lietuvių gerąsias savybes (šviesa ryškiau žiba tamsoje), o neviežlybieji būrai pristatomi kaip lietuvininkų gėda, bet vis tik tautos dalis, kurią reikia visomis jėgomis stengtis grąžinti į doros kelią, nes mažai tautinei bendruomenei kiekvienas narys yra svarbus.

I grupė. MITOLOGAI

DONELAITIS „Metai“ (ištrauka)

Štai viens pons, puikiai rėdyts (tik gėda sakyti),
Mislyk tikt, aukščiausių ponų viens, prisiedęs
Ir visokių rinčvynių svetimų prisikošęs,
Voliojos ant aslos ir prasikeikdams rėkė:
Nes jis velnius ir velniūkščių kaimenę visą,
Dievą bluznydams, taip baisiai šaukti pagavo,
Kad visa pekla dėl to nusigandusi rūko
Irgi bedugniai jos bei pamotos prasivėrė.
Žinom juk visi, kaip ponai keikdami rėkia;
Bet ir būrai jau nuo jų mokinasi rėkaut.

„Kas tau, biedžiau, kenk?“ - šikšnosparnis tyrinėdams
Irgi nuskūsdams poną tą pasidrasino klausti.
„Ar gumbu sergi per daugel kabiar ėdęs?
Mažu pečenkos vėl iš pilvo veržiasi laukan?
Juk ir tavo tetėns užpernai taip prisiedęs

Su savo pusbroliais, kaip tu, pilvuodami sirgo,
Ik paskiaus jie perplyšo ir numirė baisiai.“
Štai didpilvis šitas, tą graudeniimą jausdams,
Dar daugiau išputo ir durnuoti pradėjo:
Nes jis tuo plaukų nuo kiaušės nupešė pluoštus;
O paskui barzdos nuo smakro pusę nuplėšė
Ir su nagais kumpais savo veidą visą sudraskė.
Bet dar tai negana; jis vis pinigų graibydamas
Ir besispardydamas su valgiais parmetė stalą;
Taip kad šunys, iš visų pašalių susibėgę,
Poniškus valgius ir brangius viralus ėdė.
Bet ir to negana; jis ėmęs didelį peilį
Gerklę su stemple jau perpiaut ištiesė ranką.

(Pasakotojas, „Pavasario linksmybės“)

***

DONELAITIS „Metai“ (ištrauka)

„Ak, - tarė Pričkus, - aš, tiek metų šulcu bebūdams,
Dvariškus būdus ir ponų visą rabatą
Pluk įsitėmijau, girdėdams irgi žiūrėdams.
Andai tropijos, kad aš su gromata pono
Pas vyriausį dumčių raits nukeliauti turėjau,
Pas kurį puikių šlapjurgių daug susibastė.
Aš, kaip tarnui reik, savo prastą mučę nuvožęs
Ir paikiai pasikloniojęs, tuo gromatą rodžiau
Irgi, padavęs ją, tyčioms į atdarą kuknę
Įlindau pažiūrėt, kokius ten šutina kąšnius.
Nėsa, papratęs jau tarp ponų skiauturę rodyt,
Nei koks draugas jų, nebijaus nei šiokio, nei tokio.

Čia trys kukoriai duži man tuo pasirodė;
Viens nešvankėlis mėsinėjo vanagą juodą,
O kitsai, su nagais draskymams ištisą zuikį,
Kirmėlių gyvų lizdus iš vėdaro krapštė;
Ale trečiasis du biauriu ryku nusitvėręs,
Rupuižes baises į bliūdą tarškino platų;
Nės tas rupuižes mūsų ponai garbino skaudžiai.
Taipgi bežiūrint man jau dūšiai pikta pastojo,
Ir aš, pro duris iššokęs, vėmti pradėjau.
Taip nesvietiškai nusivėmęs, vėl pasirodžiau,
Bet tyčioms nesakiau, dėl ko man taip pasidarė.

(Pričkus, „Rudenio gėrybės“)

***

Lietuvių mitologijoje tokios būtybės kaip velnias, rupūžė, gyvatė, kirmėlė siejamas su požemio pasauliu. Jos vadinamos chtoniškosiomis būtybėmis. Su velniu ir rupūžėmis dažnai siejami fizinės sveikatos sutrikimai. Gyvatė baltams reprezentavo pasaulio būvį iki jo sukūrimo, tamsą ir drėgmę, kuri kelia nejaukius jausmus. Kirmėlės taip pat siejamos su chtoniškuoju pasauliu: jos siejasi su fizinio kūno naikinimu (ėdimu). Dažnai šios visos būtybės pasakose ir sakmėse atlieka gąsdinamąją funkciją: baimė pavirsti tokiomis būtybėmis arba būti jų paveiktam turi atbaidyti žmones nuo nedoro ar pavojingo elgesio.

Pagal mitologijos tyrinėtojų šaltinius

***

UŽDUOTIS. Perskaitykite „Metų“ ištraukas ir nurodytą mokslinę medžiagą. Parašykite 80 žodžių tekstą, pagrindžiantį mintį, kad Donelaičiui būdingas mitologinis ponų demonizavimas (jų pavertimas gąsdinančiomis ir nuodėmingomis būtybėmis). Savo išvalgas būtinai pagrįskite citatomis (atkreipkite dėmesį į poemos ištraukose pateiktus groteskiškus vaizdus, aprašomus kvapus).

II grupė. LITERATŪROLOGAI

DONELAITIS „Metai“ (ištrauka)
„Rods, - tarė Slunkius, - vėl bensyk su padėjimu dievo
Išmiegot ir sąnarius atgaivinti galėjom.
Ak! kiekisyk aš, rūpesčių visų neminėdams,
Ištisas ir užklots krankiau pas kakalį šiltą.
Ak! kad būt ilgiaus žiema pas mus pasilikus,
Ir kad vis miegot mums būtų sviete paskirta.
Ogi dabar, žėlėk dieve! jau vasara randas
Ir darbų naštas nusitvert vėl ragina rengtis.
Ak! man ašaros į akis jau pradeda trauktis;
O mano motė (žinot juk, koks moterų būdas)
Vis susiraukus ir rankas gražydamą verkia.
Aš vaitodams vis ir tokią bėdą matydams,
Ak! močiute, tariau, bensyk ir verkusi liaukis;
Juk dar česo yr, ir mes atliksime darbus.
Žinom juk, kad ratas sens, pamaži besisukdams,
Tą daugisyk apgauna, kur vis ritasi šokdams;
O kiekisyk sutrūksta jis permier besisukdams!
Kuinas taipo jau ramboks, vis žingine žergdams,
Kartais dar toliaus uždėtą nuneša našta,

Kaip tūls žirgs durnuodams ir piestu šokinėdams;
O kiek sykių dar iškadą sau pasidaro.
Ant! smalininks, saikėt ir išparduot savo smalą
Per kiemus pamaži važinėdams, kirkina ratą,
O tiktai nusipelno jis sau pinigą grečną.
Kas iš to, kad būras tūls, per daug bėginėdams
Ir permier besirūpindams, savo sunkina širdį!
Tėvs mano Kubas taip glūpai kol gyvs nepadarė,
O ir jo tėvs Stepas taip gyvent nemokino.
„Vaikai! - rėkdavo jis, ant demblio girts išsitiesęs
Ir su žaku prastu kaip prastas būs užsiklojęs, -
Vaikai! šiukštu jums naujus niekus pramanyti,
Taip gyvenkit, kaip mes, tėvai jūsų gyvenom.
Vis protingai, vis pamaži nusitverkite darbus.
Čėdykitės kytriajai jauni, dar būdami klapais,
Kad dar ir senysta ką ras atšokdama kartą.“
Tuos žodelius savo tėvo aš tikrai nusitvėriau
Ir, kol gyvs krutėsiu, jų kasdien paminėsiu.“
(Slunkius, „Pavasario linksmybės“)

***

DONELAITIS „Metai“ (ištrauka)
Tas durnas kalbas visi girdėdami būrai
Gėdėjos; bet Pričkus jam drąsa pasakydams:
„Eik, - tarė, - šūdvabali! kur šūdvabaliai pasilinksmin.
Juk tu jau su savo namais, kasmets šūdinėdams,
Sau ir mums, lietuvninkams, padarei daug gėdos.
Aš, kad man skvieruot pons amtsrots urdelį siuntė,
Tau, žinai, daugisyk taipo per nugarą drožiau,
Kad iš skrandos tavo senos sklypai pasidarė.
O kiekisyk tave vakmistras kone visą nulupo
Ir tu raišėdams vos vos į baudžiaavą traukeis.
Neprieteliau! tu, lėbaudams ir vis smaguriaudams,
Lauką su tvoroms ir namą visą suėdei;
O dar ir savo vaikesčius pagadint nesigėdi?
Bet, jūs viežlybi kaimynai, jūs gaspadoriai
Su grečnomis gaspadinėms, mums nereik nusigėdėt,
Kad mes, būriškus jau vėl nusitverdami darbus,
Mėšlus rausim ir laukus įdirbdami vargsim;

Juk ir pirmas sviets, šventybę savo prapuldęs,
Su darbais ir rūpesčiais savo pleškino puoda:
Nes be trūso dievs mus išmaitint nežadėjo,
O tingėdami vis ir snausdami sviete netinkam.
Kad skilvys išalkęs nor gardžiai pasilinksmin,
Tai pirma tur visas kūns viernai pasipurtint.
Taigi nutverkim jau kiekviens savo jautį
Ir išrėdę jį kaip reik klausyt pamokinkim:
Nes, ką žiemą jis yra stalde sudūmojęs,
Tur visiems pasakyt, kad vėl jau vasara grįžta.
Tu žioply Merčiuk! dėl ko juokies išsišiepęs?
Ar tai juoks, kad būrai tur į baudžiaavą rengtis?
Tu dar nebändei, koktu, kad stengiasi margis
Ar nusimineš žalis tikt vos vos rėplinėja.
Tikt bandyk, koktu, kad amtmons pradeda rėkaut
Ir nesvietišškai prasikeikdams iltinį griežia
(Pričkaus atsakymas Slunkiui, „Pavasario linksmybės“)

***

Nuo Aristotelio laikų literatūra siejama su katarsiu, kurį sukelia taurumo ir harmonijos siekiančio herojaus drama. Pagal Aristotelio taisykles, herojus yra moralinis autoritetas, rodantis, kaip reikia gyventi. Būtent šis filosofas nurodo svarbiausius klasikinės literatūros bruožus: jį turi kalbėti apie bendražmogiškas vertybes, iškelti gėrio, grožio idealus, kitaip literatūra neatliks savo funkcijos. Iš didaktinių epų perimta ryški teigiamų veikėjų skirtis: Aristotelis pabrėžė, kad literatūros kūrinio herojus yra tas, kuris elgiasi pagal nusistovėjusias moralines ir socialines normas, jis yra pavyzdys, kaip turi elgtis doras žmogus, o neigiamas veikėjas – tai pavyzdys, kaip doras žmogus neturėtų elgtis. Kūrinyje privalo būti abu veikėjų tipai, kad žmogus suvoktų, kaip turi elgtis, o kokio elgesio vengti.

Remiantis Aristotelio „Poetika“

UŽDUOTIS. Perskaitykite „Metų“ ištraukas ir nurodytą mokslinę medžiagą. Parašykite 80 žodžių tekstą, pagrindžiantį mintį, kad Donelaičiui būdinga klasikinė literatūros samprata ir jis naudojami Aristotelio nustatyta veikėjų sistema.

III grupė. KULTŪROLOGAI

DONELAITIS „Metai“ (ištraukos)
„Ak! - tarė Selmas, - jau per daug yr sviete bedievių,
Ant kurių liežuvio vis velniai šokinėja.
Tūls apjekėlis, sulaukęs rytmetį mielą,
Poterių jau nemokėdams ar skaityt nenorėdams,
Su perkūnais ir velniais iš patalo kopa.
O paskui jis, taip savo namą visą prakeikęs,
Su visais velniais šeimyną ragina dirbti.
Bet ir valgant jis paskui, taip jau savo stalą
Su tokioms žegnonėms pekliškoms įžegnojęs,
Duoną nutveria riekt, po tam ir viralą srebia.
Taip jis su velniais išauštant imasi darbus;
Taip ir temstant jau kirmyt į patalą žergia.
Kad pilvots koks ponpalaikis taipo prasikeikia,
Tai jau ne dyvai, nes velniui jis pasidavęs,
Poterių gėdis ir dangaus paminėdams juokias;
Ir, kaip mūsų glūpi galvijai stipt užsigeidęs,
Kiaulėms ant garbės vis kiauliškai šūdinėja.
Bet kad būrpalaikis koksai, vos pasukas ėsdams
Ir kaip nulupts pusgyvis vargu rėplinėdams,
Su velniais kasdien savo darbą nutveria kožną,
Tai baisybė, kad jau ir plaukai pasišiausia;
O tiktai, kaip žinom, taip kasdien pasidaro.“

(Selmas, „Vasaros darbuose“)

„Ak,- tarė Selmas, - rods nešvankios mūsų gadynės
Ant visų šelmystų jau visai pasileido.
Pons ir tarnas jo peklon tikt bėga, tikt bėga.
Ans, įsirėmęs vis ir poniškai pasipūtęs
Vardo dieviško jau gėdėjas paminėti,
O šisai, kad jam įtiktų, niekina dievą.
Pons apjekėlis, velniop šuoliais besisukdams,
Ir tarnus sau išrinktus apjekti mokina.

DONELAITIS „Metai“ (ištraukos)

Dievui būk garbė! sveiki pavasarį baigiam
Ir visi drūti pargrįžtant vasarą matom.
Vei! kaip vėl aukštyn saulelė kopti paliovė
Ir, aukščiaus savo žerintį nuritusi ratą,
Ant dangaus išgaidrinto sėdėdama žaidžia.
Vei! kaip jos skaistums, kūrendams žiburį karštą,
Žemės vainikus pamaži jau pradeda vytint
Ir grožybes jų puikias su pašaru maišo.
Ak! kaip tūla mūsų žolelių taip nusirėdė,
Kad nei boba jau didei sukrošusi kumpso.
O kiek jų darže žmogaus ranka nusiskynė
Ir, grožybėms jų margoms trumpai pasidžiaugus,
Jaugi suvytusias ir nederingas išmetė laukan.
Bet taip ir paukšteliams mūs linksmiems pasidarė.
Ką gegužė pakukavo, ką lakštingala suokė
Ir ką vieversiai poroms lakstydami žaidė, -
Tai jau baigias vis ar jau visai pasiliovė.
Daug gyvų daiktų, kurie lizde prasidėjo,

Dievs ir žodis jo, bažnyčių mūsų grožybės,
Giesmės nobažnos taip jau, kaip poteriai mūsų,
Neprieteliams tokiems nei smarvė mėžinio smirdi.
Lumper irgi kamėdigės apjekino poną,
O tarnai jo be drausmės kekšaudami juokias.
Ak, kur dingo viežlybums jau mūsų gadynių!“

(Selmas, „Rudens gėrybės“)

„Ak, - tarė Selmas, - bengi paliauk su pasaka savo!
Jau per daug dyvų, jau ausys mūsų praskudo.
Ak, kur dingot jūs, lietuviškos gadynėlės,
Kaip dar prūsai vokiškai kalbėt nemokėjo
Ir nei kurpių, nei sopagų dar nepažino,
Bet vyžas, kaip būrams reik, nešiodami gyrės.
Tai dar viežlybų kaimynų beigi bičiulių
Gėdėtis ir juos išpeikt nei viens neprivalė.
Ogi dabar, žėlėk dieve, tikt gėda žiūrėti,
Kad lietuvininkai kaip vokiečiai sopaguoti
Ar su korpėms rudenyj ant česnių pasirodo.

Klumpės, kaip mes vokiškai kalbėdami sakom,
Rods taip jau lietuvininkams nešiot nepritinka;
Nės ir jas mūsų tėvų tėvai girt nenorėjo;
Ale sopagų, jau prancūziškai sudabintų,
Ir puikokų kurpių gėdėjos paminėti,
Ik prancūzai jau po tam pas mus susibastė
Ir prancūziškas manieras mus pamokino.

(Selmas, „Rudens gėrybės“)

**Pagrįskite teiginį, kad Selmas yra religingas žmogus.
Pagal pietistinių dorybių modelį kuriamas „idealaus
būro“ prototipas.**

***

Tėvą su moma prastoję penisi patys
Ir dainas savo tėvų atkartodami čypsi.
Taip trumpam čėse nei naujas sviets pasidarė.
Tokius aš dyvus kaip sens žmogus pamatydams
Irgi dūsaudams iš širdies, tuo šūkteriu gaudžiai:
Ak! tarius, kaip visai niekings mūsų veikalas amžio.“

(Lauras, „Vasaros darbuose“)

„Ak! - tarė Lauras, rymodams ant stripinio savo, -
Vis niekai, kad tūls žioplys su Bleberiu vapa,
Būk pilionys vis linksmai kasdien prisivalgą
Ir miesčionys be vargų mieste šokinėja:
Nes tokie žiopliai, butus pamatydami margus
Ir karietas blizgančias girdėdami trinkant,
Mislėja, kad kožnas ponas puikiai išsirėdęs
Nei kaip angelas danguj kasdien pasilinksmin.
Ak, gaidau! lietuviški kytri pilosopai
Taip glūpai nezaunija, kad šiupinį šutin
Ar kad jie viešėt naujas vyžas prasimano.

(Lauras, „Vasaros darbuose“)

***

„Ak, - tarė Lauras, viežlybus žodžius pasakydams, -
Ak, katrul jau čėsas mūsų nelabs nusibastė!
Kožnas juk žioplys, vargdienių nugarą lupdams,
Savo malonę dar iškelt ir girt nesigėdi.
Kaspars (juk visi pažįstat Kasparą smarkų),
Tas nevidons baisus, vis poniškai pasipūtęs,
Nei erškėtis koks nabagėlį gandina būrą;
O jo dumčius Daugkalba, toks jau balamūtas,
Rėkaudams vis nei gaidys savo skiauturę rodo.
Ak, kaip maž tokių, kurie, valdydami svieta,
Gailis savo žmonių kaip reik ir atmena dievo.“

(Lauras, „Žiemos rūpesčiai“)

***

DONELAITIS „Metai“ (ištrauka)
„Ak! - tarė Krizas, - rods dar daug mums reiks pasipurtint,
Ik visur savo būriškus atliksime darbus.
Ale, žėlėk dieve, kaip gal vargings gaspadorius
Iš bėdos išsirit, kad jam šeimyna neklauso.
Aš, girdėk, bro! šią kiaušę žilą sulaukęs
Irgi nemaž ant svieta šiaip ir taip prisibandęs,
Daug dyvų ir daug naujienų tau pasakysiu.
Tėvs mano Krizas numirdams mane mažą paliko;
O našlė moma maitintis ubagais ėjo;
Todėl iš bėdos man, vargstančiam nabagėliui,
Slūžyt ir kiaušes varinėt pas Bleberį teko.
Taip aš, valandą viernai jo kaimenę ganęs
Ir dėl smarvių bei biaurybių daug prisivargęs,
Jau po tam akėt ir žagrė sekt panorėjau.
Nės aš jau kaip glūpas vaiks daug razumo rodžiau,
O kaip pusbernis ne vieną žilį pranokau;
Todėl padarynes visokias vos pažiūrėjau,
Štai jau, mislyk tikt, jas taip išdrožti mokėjau,
Kad tūls bernas sens dėl to didei nusigando
Ir besigėdėdams saugojos man pasirodyt.
Rods negražu žiliems bernams ir didelė gėda,
Kad juos koks bernuks glūpoks apgėdina dirbdams;
O štai dar algos tokie daug dolerių tyko
Ir vis pasėlio daugiaus išveržt nesigėdi.
Ak! kur dingo Prūsuoze barzdota gadynė,
Kaip slūžauninks dar už menką pinigą klausė.
Aš, dar vaikpalaikiu glūpu pas Bleberį būdams,
Daugsyk dyvijaus, kad koks turtings gaspadorius,
Su bernais kasmets suderėdams, dolerį siūlė;
O bernai dar gyrės, kad koksai geradėjas
Kartais iš tikros širdies šeštoką pridėjo;
O kad kelnes jiems ir dvi vyži pažadėjo,
Štai jie dar už garbę tą didei dėkavojo.
Bet kaip sviets po tam didžiuotis jau prasimanė

Ir lietuvninkai su vokiečiais susimaišė,
Štai ir viežlybums tuojaus į nieką pavirto;
Taip kad klapai vyžų, viežlybai padarytų,
O mergaitės krosytų marginių nekenčia.
Klapai kaip ponačiai su puikiais sopagačiais,
O nenaudėlės mergaitės su kedelačiais,
Lyg kaip jumprovos pasirodyt jau nesigėdi.
Taip lietuvninkai savo viežlybumą pražaidė.
Bet ir mūs valgius, lietuviškai padarytus,
Tūls išdykėlis nenauds išpeikt nesibijo.
Tėvai mūs kytri, kisielių virdami skanų
Ir su pienu jį šeimynai duodami valgyt,
Didelį savo namams visiems padarydavo džiaugsmą.
O kad šiupinį kartais jiems išvirdavo tirštą
Ir lašinių kokį šmotelį duodavo priedams,
Ak! kaip girdavo sotinti bernai gaspadorių.
Ogi dabar kasdien kiekviens, mėsos išsižiodams
Ir daugsyk kaip šuo išplėsdams, vargina būrą. <...>
Ant jau visas sviets kaip skruzdėlynas susirinko,
Ir kiekviens atlikt, kas reik, tikt bėga, tikt bėga;
O jūs, neprieteliai, vis tikt kirmyt pasileidot?
Kas jau bus iš mūs, kad taip gyvent nesiliausim?
Ale nelauk, kad jie kampe, girdėdami balsa,
Tuo kaip reikia pašoks ar veik atsilieps gaspadoriui.
Ak! nemislyk taip! kampe dar juokiasi smirdai;
Ar, kad jiems vertai grumzdi, vis keikdami baras.
O dar to negana; bet jau ir mušt pasikėso.
Juk žinai, bro! kaip pernai valkata Slunkius,
Jomarke brangvyno stuopą visą nurijęs,
Man iš papykio kone visą nupešė kiaušę.
O paskui razbaininks tas, beržinį nutvėręs,
Su kitais draugais pasiritę nugarą skalbė,
Taip kad man kelias nedėlias sirgti reikėjo.
Tai margi daiktai! kad jau plaukai pasišaušia.“

(Krizas, „Vasaros darbai“)

UŽDUOTIS. Perskaitykite „Metų“ ištraukas ir parašykite 80 žodžių tekstą, pagrindžiantį mintį, kad Donelaičio personažų sistemą formavo tokios kultūrinės įtakos kaip pietistinė pasaulėžiūra, stoikų filosofija ir tautinis sąmoningumas.

IV grupė. DEKONSTRUKTYVISTAI

K. DONELAITIS „METAI“ (ištrauka)
Tuos žodžius visiems gi begirdint ištare Pričkus
Ir, į kailinius išverstus tuojaus įsinėres,
Amtsroto javelius iškultus į Karaliaučių
Su kitais viernais šaltyšiais nuvežė greitai.
Bet ir vakmistrui pons amtsrots buvo paliepes,
Kad ir jis su Pričkum ant pinigų padabotų.
Nės to amtsroto šykštumas buvo be soties,
Ir kad kartais jis vargdieniui duodavo grasi,
Tai tuo tris naktis dėl to miegot negalėjo;
O, išaušus jau, taip daugel ašarų verkė,
Kad jo slūginės ir bernai visi nusigando.
Tarnas jo Šlapjurgis su merga Susukate
Sako, kad jisai dėl to taip ubago baidos,
Kad jam naktįj apmauduot ir verkt nereikėtų;
Nės jam šilings duots sapne kaip grieks pasirodo
Ir tamsoj vis ik išauštant gandina žiedžių.
Bet dumčiuks jo, kurs kasdien jam patalą kloja
Ir kasnakts, kad kožnas jau sau miegt įsigūžtęs,
Skarbus sergēt tur, penkias liktis užsidegęs,
Sako, kad jo pons daug syk didei nusigandęs
Irgi drebėdams prieš gaidžius iš patalo šoka.
Nės prieš gaidgystę vis jam bilduks pasirodo
Ir jo skrynę su skarbais į kaminą velka.
Todėl jis kasryts, kad jau vėl užteka saulė,
Klūpodams kaip tikras nars pas atdarą skrynę,
Už išlaikymą skarbų Tėvemūs pasiskaito.
Todėl irgi dabar šaltyšiams į Karaliaučių
Dergiant su karališkais grūdais nukeliavus,
Verkė jis kasdien ir naktįj rimt negalėjo.
Kartais keikė taip, kad jo vaikai nusigando,
O vėl kartais iš knygelijų poterius imdams
Irgi dūsaudams pas knygas aukštyn pažiūrėjo.
Taipgi bevargstant jam ir gėdiškai bedējuojant,
Štai viens jo tarnų pargrįžęs jam pasirodė

Ir pasikloniodams, kaip tarnui reik pasikloniot,
Jam kupčelninko Mikolo gromatą davė.
Amtsrotui laiškus atplėšiant irgi beskaitant,
Štai ir Pričkus jau parčiuožęs iš Karaliaučiaus,
Ale dūsaudams ir liguostas jam pasirodė;
Nės jau žilas buvo žmogus ir sirgdavo tankiai.
Amtsrots, tris žakus naujų skarbų pamatydamas,
Vėl atsigavo ir sunkiai dūsauti paliovė.
Bet kaip jo tarnai, kiek yr, surokuoti pagavo,
Štai kokia nečėstis! Šilingo pasigedo
Amtsrots dėl iškadros tos taipo nusigando,
Kad per visą naktį vėl miegot negalėjo,
O, išaušus jau, taipo sumušdino Pričkų,
Kad vos tris dienas sulaukęs numirė biedžius.
Bet ir vakmistrui taip smarkiai mušė per ausį,
Kad ir jis penkias dienas ant patalo sirgo;
O būrus visus, kurie jo pardavė grūdus,
Liepė todėl pliekt, kad jie pasivėlinę buvo
Ir tiek rūpesčių sunkių jam buvo padarę.
Tai, broleliai, tai visa šio svieto malonė!
Tiek nusipelnom, kad viernai atliekame slūžbą!
Juk jau, kas tikt nor, tas būrišką nabagėlį
Stumdo šen ir ten nei kokį šunį nevertą.
„Tič, - tarė Selmas, - ne per daug dėl to nusiminkim!
Juk be dievo sviete nieks negal nusiduoti.
Ponai žemės šios negal be jo ponavoti,
O mes būrai vėl be jo negalime vargti.
Kožnas tur, kaip dievs jam skyręs yr, pasikakint.
Tas, kurs užgimdams aukštai kaip pons atsisėdo,
Mislyt tur, kad jį tenai miels dievs pasodino;
O tasai, kurs užgimdams būru prasidėjo,
Gėdėtis vyželių būriškų neprivalo,
Kad tikt viežlybai kaip reik atliekt savo darbus
Ir labiaus, kad jis širdingai bijosi dievo.

UŽDUOTIS. Perskaitykite poemos ištrauka ir parašykite 80 žodžių tekstą, pagrindžiantį mintį, kad Donelaičio personažų sistemai būdinga klasikinė veikėjų priešprieša, bet mirtį jis priima kaip natūralų procesą. Atkreipkite dėmesį, kad Pričkus „Metuose“ yra vienas pagrindinių veikėjų, jis yra šaltyčius, kaimo vyresnysis, autoritetas būrams. Jis moko būrus, drausmina už moralinį ir būtinių apsileidimą. Kaip būrus paveikia jo mirtis? Susiekite tai su pietistine pasaulėžiūra.